

POSTANOWIENIE

Dnia 17 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski (przewodniczący)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Piotr Mirek (sprawozdawca)

w sprawie **D. O.**

podejrzanego o czyn z art. 177 § 2 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 17 czerwca 2020 r.,

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść

od postanowienia Sądu Rejonowego w S. z dnia 21 stycznia 2019 r., sygn. akt II Kp (...), utrzymującego w mocy postanowienie funkcjonariusza Komisariatu Policji w B.

z dnia 18 listopada 2018 r., sygn. akt RSD (...), zatwierdzone w dniu 20 listopada

2018 r., sygn. akt PR 1 Ds. (...), przez prokuratora Prokuratury Rejonowej w S., o

umorzeniu śledztwa przeciwko D. O., sygn. PR 1 Ds (...) przez prokuratora Prokuratury Rejonowej w S.,

p o s t a n o w i ł

1. uchylić zaskarżone postanowienie oraz utrzymane nim w mocy zatwierdzone przez prokuratora postanowienie funkcjonariusza Komisariatu Policji w B. z dnia 18 listopada 2018 r. i przekazać sprawę Prokuratorowi Rejonowemu w S. do dalszego prowadzenia postępowania przygotowawczego;

2. wydatkami związanymi z rozpoznaniem kasacji obciążyć Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Postanowieniem funkcjonariusza Komisariatu Policji w B. z dnia 18 listopada 2018 r., sygn. akt RSD (...), zatwierdzonym w dniu 20 listopada 2018 r., sygn. akt PR 1 Ds. (...), przez prokuratora Prokuratury Rejonowej w S., na podstawie art. 322 § 1 i 2 k.p.k., zostało umorzone śledztwo przeciwko D. O. podejrzanemu o to, że: „w dniu 12 sierpnia 2018 r. w miejscowości W., gm. B., powiatu s., kierując samochodem marki VW Polo o nr rej. (...) w terenie zabudowanym nieumyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym w ten sposób, że poprzez przyjęcie błędnej techniki i taktyki jazdy podjął na skrzyżowaniu z drogą podporządkowaną manewr wyprzedzania jadącego w tym samym kierunku motoroweru marki Lingben o nr rej. (...), podczas którego kierujący motorowerem G. R. po uprzednim jego sygnalizowaniu podjął manewr skrętu w lewo w drogę podporządkowaną w następstwie czego, w celu uniknięcia zderzenia wykonał manewr skrętu w lewo, w trakcie którego utracił panowanie nad prowadzonym pojazdem uderzając w pobliski, położony przy drodze podporządkowanej przystanek autobusowy, potracając znajdującego się w jego obrębie pieszego M. C., który doznał obrażeń ciała w postaci drobnej rany tłuczonej łuku brwiowego, rany na prawym udzie i podudziu prawym, rany okolicy odbytu, otarcia uda lewego, otarcia wewnętrznej okolicy prawego kolana, półkolistego otarcia pod prawym łukiem żebrowym, mnogich złamań panewki prawego stawu biodrowego, złamania lewej kości łonowej, złamania trzonu prawej kości udowej, otwartego złamania II stopnia prawej goleni ze wstrząsem krwotocznym, na skutek których w dniu 13 sierpnia 2018 r. zmarł,” tj. o czyn z art. 177 § 2 k.k., z uwagi na to, iż podejrzany nie popełnił zarzucanego mu czynu.

Zażalenie na powyższe orzeczenie wniósł pełnomocnik pokrzywdzonych: S. C., A. C. oraz M. C.. Zaskarżając powyższe postanowienie w całości, zarzucił:

„1. naruszenie art. 424 § pkt 1 *in fine* k.p.k., wobec niewyjaśnienia czy, a jeśli tak to dlaczego organ procesowy nie dał wiary zeznaniom G. R. (kierowcy motoroweru) mimo, że jego zeznania znajdują potwierdzenie w zabezpieczonym materiale dowodowym,

2. naruszenie art. 172 k.p.k., wobec zaniechania konfrontacji osób przesłuchiwanym w celu wyjaśnienia sprzeczności,

3. naruszenie art. 177 § 2 k.k. poprzez jego niezastosowanie, podczas gdy zachowanie sprawcy w świetle zgromadzonego materiału dowodowego wyczerpuje znamiona przestępstwa z art. 177 § 2 k.k.,
4. naruszenie art. 201 k.p.k., poprzez jego niezastosowanie mimo, iż opinia przedłożona przez biegłego jest niepełna i niejasna oraz w opinii zachodzą sprzeczności,
5. naruszenie art. 318 k.p.k., poprzez uniemożliwienie zapoznania się pokrzywdzonym z opinią biegłego przed wydaniem postanowienia o umorzeniu śledztwa,
6. naruszenie art. 322 § 1 k.p.k., poprzez jego zastosowanie mimo, iż zebrany materiał dowodowy nie daje podstawy do umorzenia śledztwa,
7. rażące naruszenie art. 7 k.p.k., poprzez wybiórczą ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego polegającą na wybiórczym potraktowaniu opinii biegłego i braku odniesienia się w zaskarżonym postanowieniu do zeznań świadków i protokołu przesłuchania podejrzanego. Z postanowienia nie wynika, którym dowodom śledczy dał wiarę, a które dowody pominął,
8. naruszenie § 221 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, poprzez brak oceny dowodów zebranych w sprawie w postanowieniu o umorzeniu śledztwa. Ponadto śledczy w zaskarżonym postanowieniu zupełnie pominął fakt, iż z opinii biegłego wynikają dwie wersje zdarzenia, jedna oparta na zeznaniach motorowerzysty, a druga oparta została na wyjaśnieniach podejrzanego. Wobec tego kluczową kwestią dla sprawy jest określenie jakim zeznaniom śledczy daje wiarę i dlaczego,
9. naruszenie art. 2 § 1 pkt 3 k.p.k., przez nieuwzględnienie prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego,
10. naruszenie art. 297 § 1 pkt 4 k.p.k., przez przeprowadzenie postępowania w niepełnym zakresie i niewyjaśnienie istotnych dla sprawy okoliczności,
11. naruszenie art. 2 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze w zw. z art. 2 § 1 pkt 1 k.p.k., przez zaniechanie ścigania przestępstwa z art. 177 § 2 k.k. oraz pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności karnej”.

Sąd Rejonowy w S., postanowieniem z dnia 21 stycznia 2019 r., sygn. akt II Kp (...), utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie.

Kasację od postanowienia Sądu Rejonowego wniósł Prokurator Generalny. Zaskarżając je w całości na niekorzyść podejrzanego D. O., zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 94 § 1 pkt 5 k.p.k. i art. 98 § 1 k.p.k., polegające na zaniechaniu dokonania przez Sąd Rejonowy w S. wszechstronnej kontroli odwoławczej oraz należytego rozważenia i ustosunkowania się w uzasadnieniu orzeczenia do wszystkich zarzutów podniesionych w środku odwoławczym wniesionym przez pełnomocnika pokrzywdzonych, a w szczególności odnoszących się do:

1. zarzutu naruszenia art. 201 k.p.k., poprzez uznanie, że w sprawie nie zaistniały przesłanki, o których mowa we wskazanym przepisie, a tym samym, iż brak jest podstaw do zasięgnięcia uzupełniającej opinii biegłego lub powołania innych biegłych, podczas gdy opinia biegłego z zakresu badań wypadków drogowych P. W. jest niepełna, albowiem w istocie nie udziela odpowiedzi na pytanie, który z uczestników ruchu i jakie zasady bezpieczeństwa ruchu drogowego naruszył oraz czy istnieje związek przyczynowy pomiędzy stwierdzonym naruszeniem przepisów a zaistniałym wypadkiem,
2. zarzutu naruszenia art. 7 k.p.k., poprzez uznanie, że przeprowadzona ocena dowodów nie jest dowolną, pomimo braku poszerzonej oceny tychże dowodów i dowolnym przyjęciu na jej podstawie, iż w sprawie występują niedające się usunąć wątpliwości, które zgodnie z regułą *in dubio pro reo* należało rozstrzygnąć na korzyść podejrzanego, podczas gdy organ procesowy działał wbrew zasadom określonym w art. 5 § 2 k.p.k. i art. 7 k.p.k., bowiem nie podjął czynności zmierzających do wyeliminowania tych wątpliwości poprzez wykorzystanie wszystkich możliwości dowodowych, a wątpliwości te są następstwem niedokładnego i niewyczerpującego postępowania dowodowego oraz dokonanej w sposób niepełny i nie do końca poprawny swobodnej oceny dowodów,

w następstwie czego doszło do utrzymania w mocy niezasadnego, bo wydanego z naruszeniem art. 297 § 1 pkt 1, 4 i 5 k.p.k. postanowienia funkcjonariusza Komisariatu Policji w B., zatwierdzonego przez prokuratora Prokuratury Rejonowej w S., o umorzeniu śledztwa przeciwko podejrzanemu D. O..

W konkluzji kasacji Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Rejonowego w S. z dnia 21 stycznia 2019 r., sygn. II Kp (...) i utrzymanego nim w mocy postanowienia funkcjonariusza Komisariatu Policji w B., zatwierdzonego przez prokuratora Prokuratury Rejonowej w S. i przekazanie sprawy temu prokuratorowi w celu dalszego prowadzenia postępowania przygotowawczego.

Odpowiedź na kasację złożył obrońca podejrzanego, wnosząc o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego, wniesiona na niekorzyść podejrzanego, jako oczywiście zasadna, podlegała – zgodnie z art. 535 § 5 k.p.k. – uwzględnieniu na posiedzeniu.

Patrząc z perspektywy praktyki orzeczniczej na powody umorzenia postępowania przygotowawczego prowadzonego przeciwko podejrzanemu D. O., zauważyć trzeba, że sytuacje, w których z przyczyn dowodowych rozstrzygnięcie kwestii odpowiedzialności karnej osób biorących udział w wypadku komunikacyjnym nie jest możliwe, nie są rzeczą niespotykaną. Nie można wykluczyć, że sytuacja taka nie wystąpi ostatecznie w sprawie podejrzanego.

Uwzględniając jednak, że podstawowym celem postępowania karnego jest realizacja zasady prawdy materialnej – tj. dążenie do tego, aby sprawca przestępstwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej, a osoba niewinna nie poniosła tej odpowiedzialności, oczywistym jest, że decyzja o umorzeniu postępowania powinna zostać poprzedzona przeprowadzeniem wszystkich czynności dowodowych dających realne szanse osiągnięcia tego celu i dokonaniem oceny przeprowadzonych dowodów z zachowaniem standardów określonych w art. 7 k.p.k.

Trudno też nie wspomnieć, że zgodnie z art. 2 § 3 k.p.k., jedną z naczelných zasad postępowania karnego jest prowadzenie go z uwzględnieniem prawnie

chronionych interesów pokrzywdzonego przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności. Bez wątplenia, realizacja tej zasady w przypadku decyzji o umorzeniu postępowania powinna znaleźć odzwierciedlenie w uzasadnieniu postanowienia wydanego w tym przedmiocie, sporządzonego w sposób przedstawiający rzetelnie powody rozstrzygnięcia organu postępowania przygotowawczego. Postulat ten nabiera szczególnego znaczenia w realiach niniejszej sprawy. Wydaje się przecież oczywistym, że przeciętnemu człowiekowi trudno zrozumieć niemożność ustalenia osoby odpowiedzialnej za spowodowanie wypadku drogowego, którego skutkiem była śmierć przypadkowego pieszego, jeżeli bezpośrednio po zdarzeniu zabezpieczono miejsce wypadku i przy niezmiennych – dobrych warunkach atmosferycznych przeprowadzono czynności dowodowe, które zostały udokumentowane stosownymi protokołami i obszerną dokumentacją fotograficzną, a także przesłuchano wszystkich uczestników wypadku, zaistniałego w nieskomplikowanej sytuacji drogowej.

Lektura uzasadnienia postanowienia o umorzeniu śledztwa każe stwierdzić, że wymieniony postulat nie został spełniony, skoro całość wyводу przedstawiającego powody tego rozstrzygnięcia, sprowadza się do przytoczenia fragmentu wniosków końcowych opinii biegłego z zakresu ruchu drogowego. Zgodzić się zatem trzeba z Prokuratorem Generalnym, że organ postępowania przygotowawczego, podejmując decyzję o umorzeniu śledztwa, w ogóle nie przeprowadził weryfikacji zebranych dowodów. Odwołując się bezkrytycznie do opinii biegłego, w sposób nieuprawniony zwolnił się z tego obowiązku.

Wbrew stanowisku wyrażonemu przez Sąd odwoławczy, powyższe nie oznacza jedynie niedoskonałości części motywacyjnej zaskarżonego zażaleniem pełnomocnika pokrzywdzonych postanowienia, lecz jest wyrazem jego merytorycznej wadliwości.

Takim samym wyrazem wadliwości kontroli odwoławczej przeprowadzonej przez Sąd Rejonowy jest treść zaskarżonego kasacją postanowienia. Mimo obszerności części motywacyjnej, powodowanej zbędnym – jak się wydaje w realiach sprawy - przywoływaniem licznych orzeczeń Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, brak w nim merytorycznego odniesienia się do zarzutów zażalenia pełnomocnika pokrzywdzonych.

Sąd Rejonowy, stwierdzając, że „zażalenie sprowadza się w istocie do zwykłej polemiki ze stanowiskiem wyrażonym w postanowieniu, a ściślej mówiąc do odmiennej oceny dowodów” i wytykając skarżącemu, że nie dostrzega prawa prokuratora do swobodnej oceny dowodów i rozstrzygania wątpliwości na korzyść podejrzanego, pomija jednak, że treść zatwierdzonego przez prokuratora postanowienia nie zawiera żadnej oceny materiału dowodowego. Stąd też, konstatację Sądu Rejonowego, że przedstawiony w postanowieniu o umorzeniu postępowania „tok rozumowania i jego efekt jest właściwy” uznać należy za dowolną. Podkreślić trzeba, że Sąd Rejonowy, wyrażając taki pogląd, nie podjął próby sanowania wadliwości kontrolowanego postanowienia i nie przeprowadził własnej oceny dowodów. Sprawia to, że twierdzenie Sądu, o obowiązku przyjęcia za podstawę ustaleń faktycznych wersji najkorzystniejszej dla podejrzanego, jeżeli dokonana ocena dowodów nie pozwala na wykluczenie jednej z dwóch równorzędnych wersji zdarzenia, ma jedynie charakter teoretyczny.

Podobnie należy ocenić odwołanie się Sądu Rejonowego do reguły *in dubio pro reo*. Postąpienie zgodne z tą regułą nie może polegać na generalnym stwierdzeniu, że realia sprawy nie pozwalają na przyjęcie, że podejrzany jest na pewno sprawcą, ale wymaga wskazania tych konkretnych wątpliwości, których nie da się usunąć i wykazania, że rozstrzygnięcie ich na korzyść podejrzanego wyklucza ustalenie jego sprawstwa.

Najwymowniejszym przykładem wadliwości postępowania zakończonego wydaniem zaskarżonego postanowienia jest kwestia sygnalizowania przez poruszającego się motorowerem manewru skrętu w lewo. Choć jest ona jednym z najważniejszych elementów stanu faktycznego istotnych dla określenia odpowiedzialności osób uczestniczących w wypadku, to znalazła się poza polem widzenia zarówno organu postępowania przygotowawczego, jak i Sądu Rejonowego. Pamiętać przy tym należy, iż jest to okoliczność, której ustalenie w realiach sprawy nie zależy od wyników pracy biegłego, lecz od przeprowadzenia leżącej wyłącznie w kompetencjach organów procesowych oceny osobowych środków dowodowych – wyjaśnień podejrzanego, zeznań G. R. i A. B..

Zgodzić się trzeba z poglądem Prokuratora Generalnego, że rażąco obrazą art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. było również powierzchowne odniesienie się

Sądu Rejonowego do zarzutów zawartych w zażaleniu w zakresie naruszenia art. 201 k.p.k. Ma rację skarżący, zarzucając Sądowi Rejonowemu niedostrzeżenie tego, że uzyskana w toku postępowania przygotowawczego opinia biegłego nie jest pełna, co przejawia się chociażby w braku określenia prędkości z jaką poruszał się samochód kierowany przez podejrzanego – nawet, jeżeli jej ustalenie miałoby mieć charakter wariantowy.

Uszło też uwagi Sądu Rejonowego, że trudno byłoby oczekiwać, aby opinia biegłego spełniała stawiane przed nią wymagania, skoro została wydana w oparciu o materiał dowodowy, który w zakresie osobowych źródeł dowodowych został zebrany w sposób nieprecyzyjny i pobieżny. Obrazując powyższe, skarżący trafnie wskazuje na zeznania motorowerzysty G. R. nie wyjaśniające, czy jadąc w kierunku Wojkowa poruszał się środkiem swojego pasa ruchu, czy też przy samej prawej krawędzi jezdni, w jakiej odległości od skrzyżowania zasygnalizował zamiar skrętu w lewo, czy zbliżył się wówczas do osi jezdni, czy też przed wykonaniem skrętu w lewo jechał przy prawej krawędzi jezdni (k. 8-9), co ma istotne znaczenie chociażby w kontekście zeznań pasażerki pojazdu kierowanego przez podejrzanego – A. B., która podała, że motorowerzysta jechał przy samej prawej krawędzi jezdni (k. 32-33).

Mając to wszystko na uwadze, nie ulega wątpliwości, że zaskarżone postanowienie zostało wydane z rażącym naruszeniem przepisów wskazanych w kasacji, które mogło mieć istotny wpływ na jego treść.

Uwzględniając zarzut kasacji, Sąd Najwyższy uznał również zasadność zawartego w niej wniosku o uchylenie nie tylko postanowienia Sądu Rejonowego w S., ale i utrzymanego nim w mocy postanowienia o umorzeniu śledztwa. Jak słusznie zauważa Prokurator Generalny, przy stwierdzonych brakach dowodowych postępowania przygotowawczego, ograniczenie rozstrzygnięcia kasacji tylko do uchylenia postanowienia Sądu Rejonowego byłoby nieracjonalne i sprzeczne z zasadami ekonomiki procesowej.

Podzielając zapatrywania wyrażone w kasacji Prokuratora Generalnego, wskazać trzeba, że dla prawidłowej oceny zachowania uczestników ruchu i zakończenia postępowania, niezbędnym będzie zasięgnięcie uzupełniającej opinii powołanego biegłego lub opinii innego biegłego, poprzedzone jednak

uzupełnieniem materiału dowodowego pochodzącego z osobowych źródeł dowodowych, w celu określenia toru jazdy motorowerzysty oraz pojazdu kierowanego przez podejrzanego, ustalenia momentu podjęcia przez motorowerzystę manewru skrętu i momentu sygnalizacji tego manewru, a także uzależnionym od wyniku przesłuchania świadków i podejrzanego ewentualnym przeprowadzeniem wizji lokalnej, czy też eksperymentu procesowego z udziałem biegłego z zakresu ruchu drogowego.

O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto po myśli art. 638 k.p.k.